

МАНЧЕСТЪР ЮНАЙТЕД

*Историята на един велик
футболен клуб в десет мача*

THE ANATOMY OF MANCHESTER UNITED
A History in Ten Matches
Copyright © Jonathan Wilson 2017
First published by Weidenfeld & Nicolson, London

© Христо Димитров, *превод от английски*
© Дамян Дамянов, *дизайнер на корицата*

© Сиела Норма АД

София 2018

ISBN: 978-954-28-2733-7

Джонатан Уилсън

МАНЧЕСТЪР ЮНАЙТЕД

**Историята на един велик футболен клуб
в десет мача**

СЪДЪРЖАНИЕ

Благодарности.....	7
Увод	9
Глава 1. Бристол Сити – Манчестър Юнайтед, Лондон, 24 април 1909 г.....	15
Глава 2. Манчестър Юнайтед – Блекпул, Лондон, 24 април 1948 г.....	53
Глава 3. Цървена звезда – Манчестър Юнайтед, Белград, 5 февруари 1958 г.....	83
Глава 4. Бенфика – Манчестър Юнайтед, Лондон, 29 май 1968 г.....	111
Глава 5. Кристъл Палас – Манчестър Юнайтед, Лондон, 16 декември 1972 г.....	147
Глава 6. Манчестър Юнайтед – Барселона, Манчестър, 21 март 1984 г.....	177
Глава 7. Манчестър Юнайтед – Олдъм Атлетик, Манчестър, 8 април 1990 г.....	203
Глава 8. Ювентус – Манчестър Юнайтед, Торино, 21 април 1999 г.....	241
Глава 9. Манчестър Юнайтед – Челси, Москва, 21 май 2008 г.....	271
Глава 10. Кристъл Палас – Манчестър Юнайтед, Лондон, 21 май 2016 г.....	301
Библиография	333

Благодарности

Никой не е написал нехудожествена книга сам. Това не може да се постигне без помощта, съветите и щедростта на огромен брой хора и благодарностите са специално за онези, които ми предложиха от времето си, за да бъдат интервюирани, официално или не.

Благодаря на моя агент Дейвид Лъкстън, на редактора ми Пол Мърфи, на другия редактор Джон Инглиш и на всички в „Орион“.

Благодаря, както винаги, на Кат Питърсън, че осъществи обичайните си чудеса с ръкописа и особено за изненадващото ѝ експертно мнение за берлинските футболни клубове в края на 60-те години.

Благодаря на екипа на Британската библиотека в Сейнт Панкрас, особено на човека, който и да е той, решил да премести секцията с вестниците от Колиндейл, като така ми спести часове по Северната магистрала.

Благодаря още на Джон Брюин, Мигел Дилейни, Ричард Джоли, Анди Митън, Владимир Новак, Джек Пит-Брук и Роб Смит за помощта, предложенията и стимула.

Увод

Бях на осем години, когато за пръв път ми позволиха да остана пред телевизора и да гледам „Мачът на деня“. Беше през ноември 1984 г. Родителите ми ги нямаше и бях при баба ми. Тя живееше на около 200 метра от „Роукър парк“ и в този съботен следобед седнахме в предната стая, която беше откъм главната трибуна, и слушахме рева на тълпата, просмукващ се през покрива. Съндърланд изостана с 0:2 с голове на Брайън Робсън и Марк Хюз само след четвърт час. Клайв Уокър върна едно попадение шест секунди след подновяването на играта, после Дейв Ходжсън и Хюз бяха изгонени за някакво дребно спречкване, а точно преди полувремето два гола от дузпи на Уокър изведоха Съндърланд напред с 3:2.

Баба ми сигурно щеше да ме остави да гледам мача, дори и да не бях настоял толкова безочливо, че: „О, да, татко винаги ми позволява да го гледам“. Не ставаше дума само за това, че Съндърланд спечели и го даваха по телевизията, две доста редки събития в сезон, в който отборът в крайна сметка изпадна. Въпросът беше, че това е победа срещу Манчестър Юнайтед, а това беше важно дори тогава, седемнайсет години след последната им титла в лигата. Името на Юнайтед беше бляскаво, което сякаш не съответстваше на представянето всяка седмица, но предполагам, че повечето хора от моето поколение са преминали през подобен процес на трудно примиряване с реалността.

Спомените ми за повечето от срещите, които съм гледал през средата на осемдесетте години, са по-ярки, отколкото от мачовете преди седмица или две. Предполагам, че паметта работи така – онова, което мозъкът ви смята за важно, когато сте на осем, остава запечатано там завинаги, а дори големите мачове избледняват и се сливат, когато гледаш по дузина на седмица. Като гледам назад, си спомням, че втората

среща от „Мачът на деня“ за онази седмица беше Оксфорд Юнайтед срещу Лийдс. Оксфорд направи обрат от 0:2 и спечели с 5:2, а Питър Лоримър беше изгонен за простъпката, че го бяха ударили. Помислих си, че си струва просто като експеримент да изровя кадрите от двубоя на Съндърланд срещу Юнайтед от Ютюб. Спомнях си ясно голмайсторите и червените картони, имам усещане, че денят беше ветровит, теренът беше сух и малко неудобен и не бях сгрешил. Но бях обърнал напълно други неща. Примерно бях съвсем забравил, че Норман Уайтсайд удря греда рано в мача, както и чудесната топка към нахлуващия краен защитник и центрирането на Йеспер Олсен, довело до ситуацията. Смятах, че изгонването на двамата играчи е било при резултат 1:0, а не при 2:1, макар че бях прав за педантичното решение на съдията Джон Кий, типичен представител на солидния пооплешивяващ тип от Йоркшир със зачервени бузи, и за строгото му наказание срещу Гари Бейли, който се опита да губи време и отборът беше санкциониран с непряк свободен удар в наказателното поле още в първата минута. А черното кожено яке като на гестаповец на Рон Аткинсън съвсем не присъстваше в спомените ми.

По-важното е, че бях напълно забравил една важна подробност. Според мен първият гол на Уокър беше прекрасно изпълнение след пробив с дрибъл. Всъщност беше ужасна грешка на защитата на Юнайтед. Късо изпълнение на център, върната топка по земя, отклоняване към Колин Уест вляво, отиграване за Уокър през центъра, Бейли закъсня с излизането и топката го прехвърли. Вероятно полетът на топката е бил труден за преценяване заради вятъра, но сякаш играчите на Юнайтед бяха загубили концентрация – имаше някакво отпускане и това май обяснява защо отборът така и не постигна онова, което би трябвало.

Знаех, че първата дузпа е заради нескопосан фал на Бейли срещу Гарин Бенет, но никога не ми беше хрумвал въпросът какво прави централният защитник на Съндърланд в противниковото наказателно поле. Гледах го отново и пак не мога да проумея какво прави там, но бях забравил, че Кий беше на около петдесет и пет метра от обичайната си позиция, занимаваше се с последствията на закъснял шпагат на Олсен срещу Хауърд Гейл. Отмъстителният ритник на Гейл срещу датчанина сигурно беше по-свиреп от действията на Хюз или на Ходжсън. Бях за-

бравил и опита за изчистване с глава на Майк Дъксбъри, който комично подцени топката, грубото влизане срещу Бейли също беше бяло петно. Това беше абсурдна игра в защита. Забавянето на Бейли по линията, финтът му в едната, а след това в другата посока, докато Уокър атакуваше топката, беше типичен пример за ерата.

Не си спомнях почти нищо от ситуацията, довела до втората дузпа, но Съндърланд демонстрира отличен футбол – далеч по-добър, отколкото смятах, че отборът е способен през онзи сезон. Стан Къминс, Питър Даниъл и Уест навързаха поредица бързи пасове, Къминс получи топката, нахлу в наказателното поле и беше подсечен безразсъдно от Гордън Макуин. Защо беше този шпагат? Защитата на Юнайтед сбърка колективно, не е за чудене, че отборът пропиля преднина от два гола като гост на Нотингам Форест две седмици по-късно.

Ето това е ползата да гледаш стари записи. Някои аспекти, които днес ти се струват естествени, изпъкват, не са на мястото си за периода. Като познаваш контекста изцяло, забелязваш модели и инциденти, довели до бъдещи събития или потвърждаващи модела на поведение. А най-ценното е, че има детайли, които обогатяват интерпретацията.

„Виждал съм първите издания“ – обичаше да напомня сър Алекс Фъргюсън на журналистите, като имаше предвид конкретно 27 май 1999 г. сутринта, след като Манчестър Юнайтед завърши требъла, като спечели Шампионската лига. В първите издания, пуснати за печат току след последния съдийски сигнал, журналистите пишат как Байерн доминирал, как Юнайтед не се представил добре, как полузащитата издъхнала в отсъствието на Рой Кийн и Пол Скоулс. До последните секунди на добавеното време изглеждало, че мачът е поредната приказка за слабата игра на Юнайтед в Европа и статиите не го спестили. Накрая обаче репортерите набързо подменили началния и крайния абзац, описали страхотната драма в края, в която Юнайтед отново в този сезон на сезоните измъкнал победа в наглед загубена среща. Промените обаче били пуснати около час по-късно, през това време авторите на статиите сменили тона, добавили изказвания и възхвалявали успеха на Юнайтед.

Но именно първите издания описвали по-точно случилото се в мача, преди узнаването на крайния резултат да е обагрило емоциите.

Или поне описват по-ясно как са виждали хората развоя на двубоя към момента. Вероятно и това е повлияно от резултата. Самият Фъргюсън в автобиографията си упорито твърди, че Дейвид Бекъм е бил „най-ефективният полузащитник на терена“ и че непрестанните набези на Райън Гигс отдясно са накарали крайния защитник на баварците Михаел Тарнат да иска подкрепа, като така Юнайтед постепенно изтощавал защитата на противника, докато накрая играчите на Байерн били твърде уморени, за да се отбраняват при онези два последни ъглови удара. Може би Фъргюсън също има вина, тъй като пречупва историята през призмата на знанието за случилото се впоследствие.

„Не можеш да обясняваш процесите с резултатите – казва испанският треньор Хуанма Лило пред Сид Лоу в първи брой на „Дъ Близард“. – Човешките същества имат навика да благоговейт пред щастливия край, а не пред онова, което е свършено добре. Настройваме се срещу лошия край, а не срещу лошата работа... Байерн (Мюнхен) е страхотен отбор в деветдесетата минута, когато печели Шампионската лига, и е пълен боклук в деветдесет и втората. Е, как така?... Проблемът е, че *despues del visto todo el mundo es listo* (което в свободен превод звучи като „всеки е гений след края“ или „всичко е добре, когато свършва добре“). Наричам такива хора „пророци на миналото“. Но те бъркат дори когато оценяват процеса само в светлината на крайния резултат.“

Търсенето на обяснителен наратив прави нещо повече – то унищожава нюансите. Нито един мач не следва предначертан път. Почти никога единият отбор не печели, защото е по-добър. Винаги има приливи и отливи, моменти, в които везните на мача заплашват да се наклонят на тази или онази страна. Футболът невинаги е честен. Около двубоите се изграждат митове, индивидуалните проблясъци са провъзгласявани за решителни. Брайън Клъф не говори на отбора си между края на редовното време и продълженията във финала за Купата на ФА през 1991 г. и това е смятано за определящо за поражението на Нотингам Форест. Но като мениджър на Дарби Каунти той прави същото в двубой за Купата на Лигата, гостуване на Тотнъм две десетилетия по-рано и тогава това е сметнато за гениално, тъй като Дарби печели. Победата оправдава всичко.

Ето защо, ако наистина искаме да разберем миналото на футбола и да си извлечем поуки от него, трябва да се върнем към източниците, към самите мачове и да ги подложим на щателно проучване. Тази книга предлага внимателен прочит на десет ключови мача за историята на Манчестър Юнайтед от първия му успех за Купата на ФА през 1909 г. до странно утешителния успех във финала за Купата на ФА през 2016 г. От първия мач няма видеозаписи, а от следващите два има само кратки репортажи (една от най-големите загуби в историята на английския футбол е, че всичко останало от финала за Купата на ФА през 1948 г., вероятно един от най-великите, са новинарските емисии). Описанията на тези двубои трябваше да бъдат попълнени от стари статии и интервюта, като този процес разкрива колко ненадеждна е паметта и колко трудно е да се пише без телевизионни повторения – рутинното спасяване за един е невероятна намеса за друг, центриранията се сипят, най-различни играчи избиват топката, а положенията, на които един вестник отделя внимание, остават незабелязани от друг. Но по онова време репортажите от мачовете са се предавали в реално време и затова не са толкова повлияни от крайния резултат. Така те предлагат по-точно предаване на усещането за двубоя, дори и някои специфики да са изгубени. Създаването на обобщаващ наратив е въпрос на консенсус.

Гледах останалите седем мача на запис отново и отново, търсех модели, опитвах се да вникна в дебрите на спорта, който продължава да се присмива на повърхностните опити за анализиране на даден мач. Нужен е и контекст. Всяка среща е част от серия, била тя добра или лоша, винаги ще бъде повлияна от играчите и от преобладаващата идеология. Обстоятелствата също имат своята роля, чисто спортна или в по-общ план. Десетте описани тук мача не са подбрани, защото са най-добрите на Манчестър Юнайтед или са най-важните в късен етап от турнир, а защото представят по-всеобхватни тенденции или са крайъгълен камък в историята, бележат края на една ера или началото на друга.

И защото това е Юнайтед, вероятно има и друг отзвук. От завършването на „Олд Трафорд“ през 1910 г. Юнайтед има значително финансово предимство. Но историята на отбора не е поредица от успехи. Той може и да е най-титлуваният клуб в английското първенство, но погледнато от друг ъгъл, това е един проточил се неуспех, прикрит от трима

велики мениджъри. Юнайтед става най-славният отбор в Англия едва при втория от тях, Мат Бъзби, но идва страхотната трагедия от Мюнхен. След това, дори в преходните години между Бъзби и Фъргиусън, Юнайтед е най-големият клуб в страната. Затова неговата история до известна степен е и история на английския футбол, на възможностите и разочарованията в неговия елит.

Това е книга, която се опитва да разказва за футбола такъв, какъвто се е играел на терена. Опитва се да преоцени и да даде нови гледни точки, да премине отвъд фоновия шум на баналните изказвания на играчите и на непосредствените оценки и се старее да открие защо дадено събитие се е случило. Разбира се, намесват се и външни събития, тъй като на определено ниво нещата са свързани, но всичко е футболна история. Доколкото е възможно.